

CONSTRÂNGERI DIN TIMPUL REGIMULUI COMUNIST, CA PREȚ PENTRU LIBERTATEA RELIGIOASĂ ACORDATĂ, OBSERVATE ÎN VIAȚA UNEI CONFESIUNI NEOPROTESTANTE DIN ROMÂNIA

Ps. drd. Lucian Ionel MERCEA

*Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române;
Director Departament Educație Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea
lucianmercea@yahoo.com*

ABSTRACT: Constraints during the Communist Regime, as a Price for the Granted Religious Freedom, observed in the Life of a neo-Protestant Denomination in Romania.

At the end of the Second World War, the neo-Protestant confessions wanted and asked the state to recognize the right to worship alongside the other already recognized religions. The granting of this right was achieved at the price of certain conditions that were imposed. We will look at how some of these influenced the Pentecostal denomination.

Keywords: *pentecostal, freedom, law, orthodox, conscience, neo-protestant, state, religion, law.*

Confesiunile neoprotestante s-au aflat permanent în atenția organelor de securitate, lucru dovedit din rapoartele și dările de seamă periodice. În darea de seamă asupra activității Serviciului III din Direcția I pentru perioada 1 ianuarie – 31 decembrie 1949 se constata printre altele: „Problema sectelor religioase, deși nu privește decât cca. 220.000 de credincioși în total, este totuși importantă, pentru că credincioșii respectivi sunt în general fanatici și stau efectiv sub influența conducătorilor lor; problema este cu atât mai importantă cu cât aceste secte înregistrează creșteri numerice însemnate... În problema sectelor, ne-am lovit în mod special de bapțiști, adventiști de ziua a șaptea, penticostaliști cu trei subdiviziuni...”¹

1 ACNSAS, fond Documentar, dosar 195, vol. 2, pp. 1-23.

Organizarea confesiunii pentecostale

Confesiunea pentecostală a fost recunoscută legal prin Decizia nr 64.803/1946², când a fost aprobat și Statutul de organizare, act reînnoit prin Decretul nr. 1 din 14 noiembrie 1950³. Din punct de vedere teologic, confesiunea pentecostală era divizată în trei fracțiuni, care se vor concretiza după anul 1948. Aceste trei fracțiuni erau: Biserica lui Dumnezeu Apostolică Pentecostală, Creștinii Botezați cu Duhul Sfânt și Ucenicii Domnului Isus Hristos.

Reorganizarea „Asociației religioase pentecostale” s-a discutat pe 20 mai 1945 în cadrul Conferinței centrale pentecostale. Președintele acestei organizații a fost ales Gheorghe Bradin. Pentru data de 5 august 1945 Gheorghe Bradin convoacă Adunarea Generală iar între 15-16 august, tot la Arad, se vor desfășura lucrările Conferinței generale ale pentecostalilor. La 23 decembrie 1946 această asociație a fost recunoscută cu titlul provizoriu de „Biserica lui Dumnezeu Apostolică” cu sediul în Arad.

Pe data de 1 iulie 1948 Ministerul Cultelor, Biroul 6 Culte din Serviciul I din Siguranță făcea cunoscut Ministerului Cultelor că „avizează nefavorabil în ceea ce privește continuarea activității asociației religioase «Creștinii Botezați cu Duhul Sfânt sau Biserica lui Dumnezeu Apostolică, zisă și Pentecostală», datorită «orelor de stăruință», de fapt «adevărate torturi, ducând până la atacuri paraliptice», în timpul cărora cei în cauză susțin că sunt «vizitați de Duhul Sfânt»”. În aceeași adresă se impune ca toate cele trei fracțiuni pentecostale să fie unite „în vederea supravegherii mai lesnicioase, sub conducerea lui Ion Jiloveanu din București, cel mai puțin influențat de străinătate și cel mai accesibil ideilor democratice”⁴. Ca urmare, din dorința de a face pe placul securității, conform unei note din data de 6 noiembrie 1948 a DGSP, se pare că, în 2 noiembrie cele trei fracțiuni pentecostale reușiseră să ajungă la un acord în vederea depunerii unui statut unic la Minister pentru recunoaștere. Însă, în ziua de 4 noiembrie, ultima dată pentru depunerea statutelor în conformitate cu noua lege a cultelor, tratativele au eșuat și astfel s-au depus două statute separate: unul al „Bisericii Apostolice” conduse de Gheorghe Bradin, cu 500 de case de

2 *Ibidem*, dosar 143, v. 1, p. 149.

3 *Ibidem*, dosar 148, v. 5, pp. 188-189.

4 Adrian Nicolae Petcu, *Securitatea și Cultele în 1949 în Partidul, Securitatea și Cultele 1945-1949*, București, Editura Nemira, 2005, p. 180.

rugăciuni, și altul al „Creștinilor Botezați cu Duhul Sfânt și Ucenicii Domnului”, condus de către Caraman, Cojocar, Izbașa și Jiloveanu, cu 300 de case de rugăciuni⁵.

Pentru a putea controla mai bine confesiunea pentecostală, organele de securitate au făcut tot posibilul pentru a unifica cele trei fracțiuni, lucru ce reiese din rapoartele date. Într-o dare de seamă asupra activității Serviciului III din Direcția I de la 1 ianuarie – 31 decembrie 1949 se consemna că organele de securitate au reușit să strângă suficiente probe compromițătoare, adică „s-a strâns materialul pe baza căruia cele trei fracțiuni pentecostale vor fi obligate să se unifice în prealabil în vederea participării la federație”⁶. Cele trei ramuri pentecostale s-au unificat în anul 1954, luând denumirea de „Cultul Pentecostal – Biserica lui Dumnezeu Apostolică”⁷.

Conform unei note informative din data de 30 septembrie 1949, cultul pentecostal era caracterizat astfel: „În ordine crescândă a dușmăniei lor față de regimul nostru de democrație populară, adică pornind de la cele mai puțin spre cele mai răufăcătoare – următoarele: creștinii după evanghelie, bapțiștii, adventiștii de ziua a șaptea, pentecostașiții de toate nuanțele (Biserica lui Dumnezeu Apostolică, Creștinii Botezați cu Duhul Sfânt și Ucenicii Domnului), adventiștii reformiști, adventiștii rămășițe și Martori lui Iehova (care apar și sub numele de Studenți în Biblie, mileniști sau Israelul Nou)”⁸. Putem observa din acest raport că dintre cele patru confesiuni neoprotestante ce aveau să fie recunoscute în timpul regimului comunist, confesiunea pentecostală avea să fie considerată ca fiind cea mai periculoasă pentru sistemul comunist. Ca urmare organele de securitate au trecut la măsuri pe linia confesiunii pentecostale: „O sarcină permanentă constă în demascarea legăturilor cu străinătatea, a manifestărilor bolnăvicioase și dușmane ființei statului nostru, ca posturile îndelungate până la epuizare, a pentecostașiștilor, tremurăturile acestora, refuzul serviciului militar, comandament al adventiștilor reformiști, și refuzul de a recunoaște orice autoritate, de a plăti impozitele, de a nu se supune legilor recrutării a adventiștilor rămășițe și a Martorilor lui Iehova. Pe această linie, s-a înlocuit adesea pătrunderea în miezul problemei cu măsuri de brutalitate, care au dat celor în cauză aureola de martiri și au permis regruparea și mai

5 *Ibidem*, p. 180.

6 ACNSAS, fond Documentar, dosar 195, v. 2, pp. 1-23.

7 *Ibidem*, dosar 148, v. 5, pp. 188-189.

8 ACNSAS, fond Informativ, dosar 2672, vol. 7, p. 99.

fanatizată a credincioșilor: cazurile cele mai tipice au fost în raza DRSP Sibiu și DRSP Galați”⁹.

Informațiile obținute de către organele de securitate prin diferitele metode erau apoi prelucrate și exploatare. De obicei inspectorul din cadrul Departamentului Cultelor participa la întâlnirile de instruire desfășurate pe regiuni ale conducătorilor penticostali și în cadrul acestor întâlniri acesta aborda și subiectele sensibile ce erau în atenția securității¹⁰.

Periodic, reprezentanții Departamentului Cultelor din teritoriu iar mai apoi Inspectorii teritoriale ai organelor de Securitate la nivel județean întocmeau rapoarte, analize, documentare și dări de seamă despre activitatea cultelor. Dintr-un astfel de ”Documentar despre fenomenul religios din Bistrița Năsăud”¹¹ aflăm că în rândul confesiunii penticostale din acest județ ”în sânul cultului s-a întărit disciplina, s-a estompat prozelitismul” dar mai unele aspecte continuau să fie în continuare în atenția organelor de securitate, cum ar fi: „lichidarea obiceiului de a se face deplasări ale membrilor penticostali în cărduri de la o localitate la alta, localizându-i” și „eliminarea practicii de a pune la dispoziția oricărui oaspete amvonul, fapt care facilitează răspândirea unor idei străine de cult sau chiar antisociale”, responsabilizarea pastorilor, combaterea cazurilor de prozelitism¹² etc. De asemenea „pornind de la rolul care-l au în cadrul acestor culte conducerile locale, se va urmări ca în aceste organe să fie alese cele mai loiale elemente, cu bună orientare”¹³. Aceste planuri de măsuri arată încă odată imixtiunea pe care organele de securitate o exercitau în cadrul confesiunii penticostale.

Odată cu instalarea și consolidarea regimului comunist, confesiunea penticostală a fost supusă unei monitorizări mai atente din partea organelor de securitate. Cu ocazia vizitei de sprijin efectuată pe 5 noiembrie 1949

9 *Ibidem*, p. 99.

10 Conform unei note din 16.017.1975 semnată de Căpitanul Grama acesta confirmă prelucrarea cu conducătorii penticostali din județul Bistrița a mai multor aspecte care erau în atenția securității, cum ar fi: relații neautorizate cu străinătatea (17 cazuri), nerespectarea programului, a statutului, practici disidente (21 situații aduse în discuție) și legături cu organizații ostile României (3 cazuri). Vezi ACNSAS, fond Documentar, dosar 1289, vol. 8, p. 25.

11 ACNSAS, fond Documentar, dosar 1289, vol. 5. Acest documentar conține 56 de pagini și a fost realizat de către Inspectorul principal teritorial Gheorghe David în martie 1980

12 *Ibidem*, p. 27.

13 *Ibidem*, p.29.

la DRSP Timișoara, biroul Culte, căpitanul de securitate Ștefănescu H. a alcătuit un referat în care semnală: „Mapa 3 a problemei II cuprinde pentecostaștii cu un istoric slab, cu un informator în perspectivă și cu dosare personale în curs de formare. Nu s-a știut că *Ucenicii Domnului Isus Hristos* sunt o fracțiune pentecostalistă și au fost clasificați în mod eronat ca iehoviști. Se va crea un dosar special de obiectiv pentru controlul pe țară al cultului de la Arad de sub conducerea lui GHEORGHE BRADIN și a lui ȘANDRU TRANDAFIR, insistându-se pe lângă SJSP Arad ca să realizeze pătrunderi în problemă”¹⁴. De asemenea se urmărea limitarea influențelor pentecostaștilor în rândurile țărănimii sărace și a tineretului sătesc”¹⁵.

Potrivit unei adresei nr. 140/CI/0019204 din 13 februarie 1989 a M.I. – D.S.S., Securitatea Județului Hunedoara, serviciul 1, se cerea de la organele avute în subordine a se raporta până pe data de 22 februarie 1989 o serie de informații despre cultele neoprotestante cum ar fi: numărul total al membrilor ce fac parte din cultele neoprotestante (separat urban și rural), câte persoane s-au botezat în anul 1988 (separat pe confesiuni religioase), numărul total al bisericilor și filialelor, numele pastorilor și câți sunt în rețeaua informativă și câți în baza de lucru, încălcări ale statutului de funcționare, totalul persoanelor cu studii superioare ce fac parte din comitetele bisericilor sau au funcții de conducere, cum se implică organele locale ale administrației de stat pentru limitarea prozelitismului religios (se cerea raportarea acțiunilor desfășurate în acest sens, câte informații s-a făcut în scris și verbal și măsurile întreprinse în urma acestora), dacă preoții ortodocși combat „sectele”, care sunt persoanele din rândurile membrilor de partid care au aderat în ultima perioadă la culte și secte, ce activități dușmănoase au desfășurat în anul 1988 și până la data adresei sub acoperirea religiei (ascultători posturi de radio ostile, colportori etc), câți au fost sancționați administrativ (desfacerea contractului de muncă, trimiși în instanță de miliție etc), persoane din rândul celor ce fac obiectul raportului și dețin funcții în întreprinderi, instituții, școli, licee, C.A.P., I.A.S. și ce neajunsuri întâmpină aceștia pentru a fi trași la răspundere (nerealizări de plan, avarii repetate, etc.) și totalul persoanelor cu studii superioare care activează în întreprinderi, instituții, școli, licee, C.A.P., I.A.S. etc.¹⁶.

14 ANIC, fond Direcția Generală a Poliției, dosar 35/1943, pp. 322-329.

15 ACNSAS, fond Documentar, dosar 195, v. 2, pp. 1-23.

16 *Ibidem*, dosar 5654, vol. 25, pp.1-2.

Potrivit unui raport din cadrul MI, direcția Securitate, a județului Satu Mare rezultă că „în cadrul de supraveghere informativă a locurilor și mediilor cultului penticostal din municipiul Satu Mare, a rezultat că în urma acțiunilor directe a unor emisari din străinătate, mai multe elemente penticostale de pe raza județului Bihor, Maramureș, Sălaj și Satu Mare, au fost racolate la constituirea unor așa-zise «grupe de studiu» în afara activității cultice legale, vizând formarea lor ca viitoare cadre de manevră în scop antisocial și ostil împotriva țării noastre, pe planul subminării ideologice sub acoperire religioasă”¹⁷. Conform altui raport din anul următor¹⁸, se afirma că „pe linia cultului neoprotestant penticostal am obținut informații de primă sesizare pe țară care s-au verificat întru totul, despre activitatea unor emisari ai unui centru cultic de a pregăti în mod clandestin și în forme organizate pastori penticostali, bapțiști și adventiști, care în viitor ar urma să fie folosiți și manevrați în scopuri ostile. În prezent lucrăm prin D.U.I. «Potențialii» 4 elemente, iar informațiile obținute atestă existența unor asemenea grupe de studiu, pe raza mai multor județe din Transilvania”¹⁹.

Urmărirea informativă a unor credincioși penticostali

Unii dintre credincioșii penticostali erau sub o strictă supraveghere a organelor de securitate și a informatorilor recrutați de către acestea pentru perioade mai scurte sau mai lungi de timp. De această urmărire nu scăpau nici măcar copiii credincioșilor penticostali, mai ales dacă aceștia erau admiși în instituții de învățământ superior. Elevul Stanciu Lazăr din Cristeștii Ciceului, din familie penticostală, a urmat cursurile școlii de ofițeri rezervă din Bacău. Ca urmare a intrat în atenția organelor de securitate deoarece „toată familia acestuia face parte din cultul «penticostal»”²⁰. Ca urmare, ofițerul de contrainformații al unității militare 01184 Bacău stabilea în Nota de Sarcini în dreptul acestui elev să se ia măsuri de urmărire și verificare²¹. În lipsa acestuia i s-a efectuat o percheziție pentru

17 ACNSAS, fond Documentar, dosar 3997, vol. 1, p. 11.

18 Este vorba despre raportul nr. 1/A/NG/006877 din 24.07.1987 al Ofițerului Operativ I Locotenent Major Nistea Gheorghe înaintat Șefului Serviciului I/A Căpitan Vușcă Alexandru din cadrul Inspectoratului Județean al M.I., Serviciul Securitate, Satu Mare. Vezi ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 3997, vol. 1, pp. 1-18.

19 ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 3997, vol. 1, p. 12.

20 ACNSAS, fond Documentar, dosar 1289, vol. 8, p.215.

21 Nota de Sarcini a ofițerului de contrainformații Lt. Col. Gălățeanu Vasile cuprindea: (1) pentru cunoașterea activității prezente a elevului Stanciu Lazăr, dacă face propagandă

a se stabili dacă „în lucrurile personale ale susnumitului elev cât și printre caietele ce le are la clasă” se află materiale mistico-religioase. Acestea nu au fost găsite și nici „în discuțiile cu colegii din subunitate nu abordează probleme de ordin mistico-religios”²².

Pentru a nu fi recrutați de către Biserica Evanghelică Clandestină (B.E.C.), Departamentul de Securitate al Statului Direcția I cerea ca să fie urmărite în mod prioritar următoarele persoane din cadrul confesiunii pentecostale: Naghi Antal din Timișoara, Tisler Gheorghe și Lupei Simion din Arad, Crișan Pavel din Cluj-Napoca, Stan Gheorghe din Aiud, Petrescu Anichit din Obreja²³.

Conform unui proces verbal²⁴ al inspectoratului Județean de Securitate Satu Mare, în anul 1980 în dreptul „elementelor cuprinse în dosarul de problemă 12”²⁵ și următorii credincioși pentecostali: Ciocan Gheorghe, Kiss Ghizele, Varga Ana.²⁶

Urmărirea informativă se adresa de cele mai multe ori indivizilor în parte, dar uneori și în dreptul unor biserici locale ca întreg. Biserica pentecostală Reea din județul Hunedoara face obiectul unei astfel de cercetări²⁷. Sarcinile trasate în urma notelor informative erau dintre cele mai diverse, printre care: respectarea programului de funcționare²⁸, să se urmărească ac-

mistico-religioasă în cadrul subunității, voi recruta un colaborator din plutonul 212 necesar încadrării informative a obiectivului. Termen 30.11.1976; (2) Voi cere o investigație asupra elevului Stanciu Lazăr, la Inspectoratul M.I. Cluj, pentru a stabili dacă acesta face parte din cultul ”Penticostal”, activitatea concretă desfășurată în cadrul cultului. Termen 15.11.1976; (3) Pentru a stabili dacă elevul Stanciu Lazăr, deține asupra sa materiale mistico-religioase, voi efectua o percheziție asupra obiectelor sale personale. Termen 15.12.1976; (4) Voi cere în mod organizat folosirea sursei ”S” asupra elevului Stanciu Lazăr, pentru a stabili dacă întreține relații cu elemente din cadrul cultului ”Penticostal”, natura acestor relații. Termen 20.12.1976. Vezi ACNSAS, fond Documentar, dosar 1289, vol. 8, p.215.

22 ACNSAS, fond Documentar, dosar 1289, vol. 8, p.220.

23 *Ibidem*, dosar 8670, pp. 8-9.

24 E vorba de procesul verbal nr. 1/II/003928 din 25.03.1980 semnat de către Șeful Securității Județului Satu Mare Lt. Colonel Ionescu Andrei, vezi ACNSAS, fond Documentar, dosar 19533, p. 1.

25 adică a celor ce aveau dosare de urmărire informativă.

26 ACNSAS, fond Documentar, dosar 19533, p. 3.

27 *Ibidem*, dosar 5656, vol. 114. Mapa de obiectiv a acestui dosar cuprinde 15 note informative dintre anii 1982-1989, despre biserica pentecostală din localitatea Reea, județul Hunedoara.

28 ACNSAS, fond Documentar, dosar 5656, vol. 114, p. 2.

tivitatea desfășurată de această „sectă” și dacă membrii ei fac adunări clandestine²⁹, să fie urmărită activitatea credincioșilor Ioan Ion Viorel și a lui Titus – ultimul fost membru legionar³⁰, „se va instrui sursa de informare «Mihail» pentru a da informații de interes operativ” și pentru a sesiza când apar persoane străine în localitate³¹, să urmărească dacă „secta”, prin activitățile ei încearcă să atragă de partea ei tineri sau minori³² etc.

Verificarea corespondenței interne și externe și controlul legăturilor externe

Coroșpondența conducătorilor penticostali era interceptată și verificată. Dacă era scrisă în altă limbă, aceasta era tradusă și traducerea era atașată la dosar³³. De cele mai multe ori coroșpondența era fotocopiată și apoi repusă în circuit pentru a putea urmări firul coroșpondenței³⁴. De multe ori firul coroșpondenței era urmărit timp îndelungat pentru a fi identificate eventuale abateri. De asemenea coletele primite de către aceștia din țările vestice reprezentau motive de suspiciune pentru organele de securitate. În prima parte a anului 1989 au fost interceptate pe teritoriul județului Bistrița Năsăud un număr de 65 de colete expediate din SUA. În urma verificărilor³⁵ s-a raportat că „toate cele 65 de persoane cărora li s-a trimis colete din exterior aparțin cultelor penticostal și baptist. Majoritate dintre ele au primit pachete și în anii anteriori prin «Romtrans»”³⁶. Verificările au fost extinse și asupra expeditorilor pentru a se stabili legătura dintre aceștia și destinatari. Rezultatul cercetărilor a fost că „marea majoritate din cei investigați nu au putut furniza nici un fel de date referitoare la expeditorii acestor pachete

29 *Ibidem*, dosar 5656, vol. 114, p. 3.

30 *Ibidem*, p. 4.

31 *Ibidem*, p. 10.

32 *Ibidem*, p. 11.

33 Scrisoarea unei anumite „Rebeka” din jud. Bistrița Năsăud adresate pastorului penticostal Bertalan Peter din București a fost interceptată, tradusă și apoi repusă în circuitul poștei. Vezi ACNSAS, fond Documentar, dosar 1289, vol. 9., p. 62-63.

34 ACNSAS, fond Documentar, dosar 1289, vol. 9, p. 63.

35 În prima parte a anului 1989 Direcția de Securitate din cadrul Inspectoratului Județean Bistrița Năsăud al Ministerului de Interne, raporta Departamentului Securității Statului, Direcția I-a, Serv. IV rezultatele verificărilor celor 65 de colete expediate pe teritoriul acestui județ.

36 ACNSAS, fond Documentar, dosar 1289, vol. 10, p. 7.

arătând că nu au auzit și nu cunosc pe cei în cauză... Se poate concluziona că pachetele trimise unor elemente neoprotestante de pe raza noastră de competență au trecut la expeditor nume și adrese fictive din S.U.A.”³⁷.

De asemenea penticostalii care solicitau aprobarea emigrării în occident intrau în atenția serviciilor de securitate. Planul de măsuri pentru anul 1988 al MAI, serviciul Securitate al județului Bistrița Năsăud cuprindea printre altele acordarea de „atenție deosebită controlării informative a celor ce insistă și acționează pentru obținerea aprobărilor de emigrare în occident în vederea cunoașterii intențiilor acestora... Vor fi avuți în atenție în special Holbura Andrei, Rusu Vasile, Popcioanca Daniel, și Vereș Vasile din Bistrița, Gagea Vasile din Sângeorz-Băi, Baban Gavrilă, Baban Nicolae și Căienar Doruț din Sântereag și respectiv Cociu, Buta Aurel din Maieru și alții”³⁸. De asemenea și membrii cultului penticostal care solicitau plecări în vizită erau în atenția specială a acelorași organe de securitate, impunând ca să fie „verificați în mod complex asupra loialității și corectitudinii lor în scopul prevenirii plecării celor cu concepții ostile, ce pot contacta emisari, centre și organizații religioase reacționare din străinătate, transmite date și informații cu conținut calomniator”. În acest scop erau folosite surse din cult: „sursele cu posibilități informative, cu poziție corectă și autoritate în cult, atașate de noi, vor fi folosite pentru acțiuni de influență și descurajare, de combatere a propagandei îndreptate împotriva țării noastre”³⁹.

Recrutarea de personal informativ din rândurile credincioșilor

Pentru ca serviciile de securitate să fie informate și pentru a exercita un control strict asupra cultului, organele de securitate recrutau și aveau informatori în rândurile cultului penticostal. Nu toate bisericile penticostale aveau informatori în rândurile lor. Era de preferat ca informatorii să fie recrutați din bisericile mai mari sau din acele biserici care erau conduse de lideri incozomi care nu erau loiali sistemului. Acest aspect se poate vedea din „Planul de măsuri” pentru anul 1988 al MAI direcția Securitate din Bistrița Năsăud aprobat de către colonelul Bunța Florian: cu privire la cultul penticostal ”se va acorda atenție prioritară comunităților mai mari cum sunt cele din localitățile Sângeorz Băi, Maieru, Feldru, Rebrișoara, Beclean,

37 *Ibidem*.

38 *Ibidem*, p. 65.

39 *Ibidem*.

Căianu Mic și Năsăud, unde se impune sporirea potențialului informativ prin noi recrutări”⁴⁰. De preferat era ca acești informatori să facă parte din rândul pastorilor sau al conducătorilor locali de adunare care „vor fi instruiți cu sarcini diversificate și implicați mai ferm în controlarea stărilor de spirit”⁴¹.

Conform unei evidențe⁴² a „Rețelei Informative” din cadrul Inspectoratului Județean de Securitate Satu Mare cultul penticostal din acest județ figura cu opt informatori pe care îi amintim pe numele lor real dar și numele conspirativ primit la recrutare: Boloș Vasile (Costin Vasile), Sovrea Ioan (Szabo Vasile), Urs Mihai (Dragoș Teodor), Iuhasz Eugen (Nelu), Ținta Vasile (Dan Vasile), Lang Anton (Sebeștin), Lup Ionel (Romi) și Bilan Vasile (Ionică)⁴³ iar în Programul de Măsuri⁴⁴ figura recrutarea a încă unui informator din rândurile cultului penticostal⁴⁵. De asemenea în urma unui raport⁴⁶ al Serviciului I din cadrul Ministerului de Interne, Securitatea Județului Hunedoara, reiese că în zona orașului Simeria, în perioada 1.01.1986 – 31.07.1987 din rețeaua informativă făcea parte și un desertent al cultului penticostal în calitate de informator⁴⁷.

Intimidările

Inspectorul principal teritorial al județului Bistrița Năsăud, Gheorghe David, în informarea nr. 317/1972 aducea la cunoștința Departamentului Cultelor, Direcția pentru supraveghere și control București, faptul că pe raza acestui județ în ultima vreme au fost acordate 29 de avertismente (unele dintre ele însemnând amenzi) unor membri ai cultelor neoprotestante care au săvârșit diferite „abateri” în scopul combaterii lor. Aceste per-

40 *Ibidem*, p. 64.

41 *Ibidem*, p. 65.

42 Evidența nr. 12 din 18 octombrie 1984 a Inspectoratului Județean de Securitate Satu Mare, vezi ACNSAS, fond Documentar, dosar 19533, p. 4.

43 ACNSAS, fond Documentar, dosar 19533, p. 4.

44 Programul de Măsuri nr. 1/ID/006620 din 9 mai 1975 al Inspectoratului Județean de Securitate Satu Mare. Vezi ACNSAS fond Documentar, dosar nr. 3997, vol. 1, p. 8.

45 ACNSAS fond Documentar, dosar nr. 3997, vol. 1, p. 8.

46 E vorba de raportul nr. 140/KL/004944 din 6.08.1987, semnat de către ofițer specialist I, locotenent colonel Kovacs Ladislau, și înaintat M.I. – D.S.S. Securitatea Județului Hunedoara, serviciul I. Vezi ACNSAS fond Documentar, dosar 5654, vol. 25, p. 3.

47 Vezi ACNSAS fond Documentar, dosar 5654, vol. 25, p. 3.

soane au fost „chemate în fața inspectoratului teritorial”. Dintre cele 29 de avertizări amintite, una se referă la adventiștii de ziua a șaptea, restul de 28 privesc situații din cultul penticostal⁴⁸. În acest județ, dintre cultele neoprotestante, cel penticostal era cel mai numeros, cu un total de 3.521 de credincioși. Față de 590 de membri ai confesiunii adventiste sau cei 1006 ai confesiunii baptiste⁴⁹. Dintre motivele pentru care unii credincioși și conducători au fost avertizați sau sancționați amintim: prozelitism, deplasări și oficierea de slujbe religioase în case neautorizate, practicarea de botezuri ilegale, învățarea tinerilor să cânte la instrumente muzicale, adunări în afara programului⁵⁰.

Botezurile erau atent monitorizate, de cele mai multe ori împuterniciții de la culte participând la desfășurarea evenimentelor pentru a observa dacă lista aprobată spre botez se respectă. În cazul în care apăreau candidați care nu au fost validați anterior de către Departamentul Cultelor, aceștia interveneau pentru împiedicarea botezurilor nevalidate. Un caz asemănător raportat Direcției pentru Control și Supraveghere București prin nota nr. 316/1972 de către Inspectorul principal teritorial Gheorghe David a avut loc la Bistrița când în fața pastorului județean Marcus Gheorghe, pe lângă cei aprobați de către Departamentul Cultelor pentru botez „cu această ocazie s-a prezentat și îmbrăcat pentru botez și cetățeanul Miț Toader din Moisei 783, jud. Maramureș care nu figura între cei aprobați. Descoperit a fost profitat afară din lot și i s-a refuzat botezul”⁵¹.

Folosirea preoților ortodocși pentru a limita creșterea confesiunii penticostale

În încercarea de a limita creșterea numărului de credincioși penticostali din județul Bistrița Năsăud, inspectorul principal teritorial Gheorghe David al acestui județ prin informarea nr. 316/1973 aducea la cunoștința Direcției pentru Supraveghere și Control din cadrul Departamentului Cultelor faptul că „am încercat pe toate căile ca prin preoții ortodocși să cunosc «pulsul prozelitismului», că am chemat și am avertizat peste 70 de persoane din acest cult ceia ce desigur a mai calmat zelul unora”. Totuși, în final acesta

48 ACNSAS, fond Documentar, dosar 1289, vol. 14, pp. 4-6.

49 *Ibidem*, p. 18.

50 *Ibidem*, pp. 4-6.

51 *Ibidem*, p. 7.

recunoaște faptul că „este o slabă preocupare din partea preoților de a se ocupa cu cei contaminați și asta își are explicația că cei plecați din cult au plecat în primul rând din cauza preotului, a slăbiciunilor ce le au și în acest caz a fost o pradă ușoară pentru penticostali”⁵².

De asemenea în adresa Securității Județului Hunedoara⁵³, Serviciul de Securitate cerea organelor administrative din subordinea sa de pe raza acestui județ să raporteze „dacă preoții ortodocși își fac datoria în parohii și desfășoară activități de combatere a sectelor. Dacă nu, de ce nu o fac. Exemplificați cazurile mai semnificative”⁵⁴. Se poate observa așadar cum Securitatea era interesată să fie ajutată în stoparea extinderii „sectare” de către clericii bisericii ortodoxe.

În perioada comunistă programul de închinare a fost riguros delimitat la o singură zi pe săptămână, exceptând serviciile funebre, cununile sau sărbătorile legale. Deseori liderii confesiunilor neoprotestante organizau adunări în case particulare care de obicei nu erau comunicate și aprobate. Ca urmare, deseori aveau loc descinderi și percheziții care se încheiau cu măsuri punitive împotriva credincioșilor. De exemplu, pastorul penticostal Isai Pop a fost arestat de Miliție în comuna clujeană Hida, în timp ce conducea o asemenea adunare iar participanții au fost amendați cu suma de 16.500 lei⁵⁵.

Colaborarea cu Securitatea

Cu ajutorul informatorilor, Securitatea și-a construit un uriaș aparat operativ în care erau recrutați cu precădere oameni din interiorul bisericilor și a altor instituții vizate. Numărul de informatori estimat de cercetători la sfârșitul anului 1989 era de 600.000 în țară și străinătate⁵⁶. Metodele de lucru ale securității presupunea selectarea informatorilor. Nu orice credincios penticostal prezenta interes pentru organele de securitate⁵⁷. Când un credincios devenea „candidat” la recrutare se trecea la verificarea „can-

52 *Ibidem*, p. 34.

53 E vorba de adresa Securității Județului Hunedoara nr. 140/CI/0019204 din 13 februarie 1989. Vezi ACNSAS, fond Documentar, dosar 5654, vol. 25, p.1-2.

54 ACNSAS, fond Documentar, dosar 5654, vol. 25, p.1.

55 Elis Neagoe Pleșa, Liviu Pleșa, *Culte neoprotestante din România în perioada 1975-1989* în Partidul, Securitatea și Cultele 1945-1949, București, Editura Nemira, 2005, p. 375.

56 Șerban Orescu, *Ceaușismul între anii 1965 și 1989*, București, Albatros, 2006, p. 60.

57 ACNSAS. Fond Documentar, dosar 12390, vol. 1, p. 29.

didatului”. Se verifica trecutul său, originile „sănătoase” sau nu, slăbiciuni și calități, aspecte compromițătoare. Apoi se trecea la întocmirea planului de recrutare. Totul trebuia să pară a se petrece întâmplător, fără ca cel vizat să bănuiască faptul că a fost studiat și vizat de această recrutare⁵⁸. Dacă totul decurgea după planul de recrutare, luarea angajamentului și semnarea acestuia era o pură formalitate. Apoi urma instructajul, ceea ce avea voie să facă, ce nu avea voie, ce informații prezentau interes pentru organele e Securitate, se stabilea data și locul următoarelor întâlniri etc⁵⁹. Urma stabilirea modalităților de transmitere a informațiilor către agentul de legătură și modalitatea de recompensare. Pentru informațiile date, în funcție de valoarea lor, informatorii erau de obicei recompensați⁶⁰. În unele cazuri planurile nu izbuteau și agenții recrutori întâmpinau refuzul candidaților. Dacă în ciuda tuturor metodelor aceștia nu reușeau atragerea spre colaborare, în cele din urmă candidații erau abandonați. Cei care acceptau colaborarea erau verificați și periodic se întocmeau rapoarte evaluatorii despre activitatea lor. În caz de boală sau când nu mai prezentau interes pentru organele de securitate se trecea la încetarea colaborării. Un motiv foarte seros pentru încetarea colaborării îl constituia deconspirarea. O altă metodă de a afla informații despre credincioși era infiltrarea agenților în cult sub pretextul că ar dori să îmbrățișeze credința penticostală⁶¹. Un alt loc vizat spre recrutare de către securitate era la „Serviciul Pașapoarte”. Acest serviciu era în subordinea securității și reprezenta un loc optim pentru a „invita” pe cei doritori de a pleca temporar din țară la o „discuție” care de multe ori se finaliza cu un „angajament” de colaborare.

Gheorghe Bradin și colaborarea cu Securitatea

Născut la Cuvin pe 3 februarie 1895, Gheorghe Bradin a fost cel care a deschis în casa sa prima biserică penticostală din România, în localitatea Păuliș pe 10 septembrie 1922. A fost cel care a organizat cultul penticostal. Pentru atragerea sa spre colaborare organele Securității s-au folosit de detalii compromițătoare din viața sa (tăinuise cândva un dezertor, falsificarea unor alegeri în cadrul cultului etc.). A fost recrutat de organele de Securi-

58 ACNSAS, fond Rețea, dosar 48416, p. 10.

59 ACNSAS, fond Dosar de Urmărire Informativă, p. 1-6.

60 ACNSAS, fond Rețea, dosar R3589, p. 52.

61 *Ibidem*, dosar R6937, p. 266.

tate arădene, pe 19 iulie 1951 primind numele conspirativ „Scorțar”⁶². Până la recrutarea sa organele e Securitate nu aveau decât un informator calificat în rândurile bisericii penticostale⁶³. A dat informații compromițătoare despre Cătană Cornel, Chișe Mihai, Bodor Eugen, Tivădar Petru, Vamvu Alexe, Matache Dumitru, Oprea Ioan, Șandru Trandafir, Bochian Pavel, toți aceștia fiind conducătorii importanți ai cultului în acea vreme sau în anii următori⁶⁴. A fost colaborator până la finalul vieții sale, în anul 1962.

Pavel Bochian și colaborarea cu Securitatea

Succesorul lui Gheorghe Bradin la conducerea cultului după decesul acestuia în anul 1962 a fost Pavel Bochian. A rămas în această funcție până după Revoluția din decembrie 1989. Acesta s-a născut pe data de 13 iulie în localitatea Mocrea, județul Arad. Recrutarea acestuia s-a făcut pe baza „sentimentelor patriotice” pe data de 31 august 1955⁶⁵. Numele conspirativ al acestuia a fost „Luca”. A fost considerat drept cel mai productiv informativ, adunând aprecierile cele mai pozitive din partea regimului comunist⁶⁶. În urma informărilor pe care acesta le oferă unii credincioși ajung după gratii, cum e cazul lui Șușa, din Raionul Gătaia, fiind retribuit pentru această notă cu suma de 400 lei⁶⁷. Rapoartele Securității consemnează în dreptul acestuia faptul că a fost ales președinte al cultului „cu sprijinul nostru”⁶⁸. A fost folosit pentru a atrage dizidenții în cult, pentru înscrierea credincioșilor în Gospodăriile Agricole (G.A.C.), manipularea vestului cu privire la așa-zisa libertate religioasă din țara noastră, urmărirea unor membrii marcanți ai bisericii și îndepărtarea altora, promovarea în funcții de conducere a credincioșilor agreeți de Securitate și reciproca⁶⁹. Acestea sunt doar câteva din aspectele în care regimul comunist s-a folosit de Pavel Bochian pentru a-și atinge interesele.

62 *Ibidem*, dosar R35839, p. 13.

63 Vasilică Croitor, *Răscumpărarea memoriei. Cultul penticostal în perioada comunistă*, Medgidia, Succed Publishing, 2010, p. 172.

64 ACNSAS, fond Rețea, dosar R35839, p. 2.

65 *Ibidem*, dosar R48416, p. 46

66 Vasilică Croitor, *Răscumpărarea...* op.cit., p. 181.

67 ACNSAS, fond Rețea, dosar R48416, p. 40-45.

68 *Ibidem*, p. 33.

69 Vasilică Croitor, *Răscumpărarea...* op.cit., p. 186.

Metode de eludare a regimului din partea credincioșilor și acomodarea cu securitatea

Deoarece întâlnirile pe filiale cu pastorii din zonele respective erau riguros controlate și se puteau desfășura doar cu aprobarea Departamentului Cultelor, conducătorii cultului pentecostal invocau diferite pretexte pentru ca aceste întâlniri să aibă loc, pretexte agreate de departament la care acesta să nu poată aviza decât afirmativ astfel de întruniri. Întâlnirile cu personalul cultic pentecostal erau extrem de utile, acestea fiind ocazii de instruire, consfătuire, aplicare a disciplinei în cazul anumitor pastori sau comunități și oferirea de direcții confesiunii din zona respectivă. Pavel Bochian, vicepreședintele cultului pentecostal, a înaintat departamentului Cultelor pe 16 aprilie 1962 o cerere prin care solicita o întâlnire cu „toți pastorii și cu toți membri de cult” în care să se prelucreze conținutul circularii și să se discute modul în care ei la rândul lor trebuie să o prelucreze în comunități. Aceste întruniri urmau să se desfășoare la Cluj, Baia Mare, Oradea, Timișoara, Deva, Brașov⁷⁰. Textul circularii era folosit ca pretext în fața autorităților, de aceea el trebuia să fie atent alcătuit. De exemplu, la cerea amintită mai sus a fost anexată și circulara propusă a fi difuzată prin filială în comunitățile pentecostale și pentru care se solicita prelucrarea. Din conținutul ei amintim: condamnarea regimului din perioada interbelică în care cultul a avut de suferit, ridicarea în slăvi a regimului actual pentru libertatea ce o oferea, recomandarea făcută credincioșilor pentru înscrierea cetățenilor în Gospodăriile Agricole Colective, iar „membrii să fie sfătuiți a lua parte la acțiunile prin care se răspândește cultura în popor”⁷¹. Abia la finalul cererii erau trecute adevăratele motive pentru care se solicita autorizarea unor astfel de întâlniri și anume „cu ocazia consfătuirilor se vor viza și legitimațiile pastorilor și se va face cunoscut modul de organizare al filialelor după arondare. De asemenea în înțelegere cu tov. Împuterniciți regionali ai Departamentului Cultelor se va lua măsuri de îndreptare de la caz la caz, a anumitor greșeli ce vor fi revizuite în fiecare regiune”⁷². Departamentul Cultelor corecta și modifica circularile înaintate departamentului conform viziunii proprii și apoi o retrimitea cultului spre difuzare. Multe paragrafe care vizau instrucțiuni de organizare și disciplină erau scoase de cenzurate de către departament⁷³.

70 ANIC, MCA, fond Direcția de studii, dosar 74/1962, p. 3

71 *Ibidem*, p. 4-5.

72 *Ibidem*, p. 3.

73 *Ibidem*, pp. 6-7.

Rezolvarea dizidențelor cu ajutorul Ministerului Cultelor

Este cunoscut faptul că regimul comunist cu toate că agreea menținerea unor disensiuni și stări conflictuale în interiorul confesiunilor neprotestante, totuși nu agreea desprinderea unor dizidențe din cultele neoprotestante deoarece acestea ieșeau de sub controlul departamentului. Cu atât mai mult conducătorii confesiunii penticostale nu agreeau ca bisericile pe care le conduceau să fie dezbinat de dizidențe. Și pentru a împiedica dizidenții să acționeze în cadrul bisericilor conducătorii confesiunii penticostale încercau să îi neutralizeze cu mâna Departamentului Cultelor sau a Securității. Creșterea numerică a cultului și intensificarea activității religioase era pusă pe seama activității disidenților penticostali în rândurile populației⁷⁴. În referatul nr. 735/30 martie 1962 întocmit de împuternicitul cultelor al regiunii Brașov și transmis Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri acesta încheie cu informarea că „președintele comunității pe regiune (regiunea Brașov, n.a.), Popovici Teodor și ajutorul lui, Horja Traian săptămânal vin la sediul împuternicitului și sesizează cele ce se întâmplă în cult și chiar cer să luăm măsuri de trimiterea lor în judecată. Noi nu vedem altă soluție și și nu se va putea tempera atâta timp cât Danieluc din Săcele, Șerban din Codlea, Roibuleț și Achim din Mândra-Făgăraș, nu sunt deferiți justiției pe baza Codului Penal. Aceștia fiind cunoscuți propagandiști reformiști și văzând că nu se iau măsuri împotriva lor, dă curajul celorlalți să încalce legea”⁷⁵. Alteori, pentru a intra în grațiile Ministerului, conducerea confesiunii penticostale emitea periodic către filiale și apoi biserici anumite circulare care erau pe placul autorităților. O astfel de mărturie este circulara nr. 431/8 iunie 1954 emisă de conducerea centrală a cultului penticostal și semnată de președintele Gheorghe Bradin prin care se aduce la cunoștința credincioșilor hotărârea Consiliului de Miniștri ai R.P.R. prin care populația e îndemnată și învățată cum să-și îndeplinească lucrările agricole⁷⁶.

Concluzie

La sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, confesiunile neoprotestante au dorit și au cerut statului să recunoască dreptul de cult alături de celelalte religii deja recunoscute. Acordarea acestui drept s-a realizat cu prețul unor

74 *Ibidem*, dosar 75/1962, p. 2.

75 *Ibidem*, p. 5.

76 *Ibidem*, dosar nr. 16/1954, p. 1.

condiții care au fost impuse. Am observat cum o confesiune neoprotestantă, cea penticostală, a fost influențată și forțată să facă anumite sacrificii pentru a primi și menține acest drept de a fi recunoscută ca fiind un cult religios legal din România anilor 1945-1989.

Bibliografie:

Izvoare inedite:

1. Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității

- ✦ Fond Documentar
- ✦ Fond Dosar de Urmărire Informativă
- ✦ Fond Informativ
- ✦ Fond Rețea

2. Arhivele Naționale Istorice Centrale

- ✦ Ministerul Cultelor și Artelor, fond Direcția de studii
- ✦ fond Direcția Generală a Poliției

Lucrări generale și speciale:

- ✦ CROITOR, Vasilică, *Răscumpărarea memoriei. Cultul penticostal în perioada comunistă*, Succeed Publishing, Medgidia, 2010..
- ✦ ORESCU, Șerban, *Ceaușismul între anii 1965 și 1989*, București, Albatros, 2006.
- ✦ PETCU, Adrian Nicolae, *Securitatea și Cultele în 1949 în Partidul, Securitatea și Cultele 1945-1949*, București, Editura Nemira, 2005.
- ✦ PLEȘA, Elis Neagoe, Liviu Pleșa, *Culte neoprotestante din România în perioada 1975-1989 în Partidul, Securitatea și Cultele 1945-1949*, București, Editura Nemira, 2005.